

FAGSKOLEN I VESTFOLD

STUDIEPLAN

FOR

HELSE, ALDRING OG AKTIV OMSORG

FHE 2016-18

Studieplanen bygger på:

Nasjonal plan for fagskoleutdanning i helse, aldring og aktiv omsorg, godkjent av Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag (NUFHO) 4. februar 2011, rev.

01.05.2015

Studieplan revidert 18.08.2016

Innhold

1.0 FAGSKOLEUTDANNING I HELSE- OG OPPVEKSTFAG.....	3
1.1 LOV OM FAGSKOLEUTDANNING	3
1.2 BAKGRUNN FOR FAGSKOLEUTDANNING I HELSE, ALDRING OG AKTIV OMSORG	3
1.3 BAKGRUNN FOR STUDIEPLAN FOR HELSE, ALDRING OG AKTIV OMSORG.....	5
2.0 STUDIETS OVERORDNEDE LÆRINGSUTBYTTEBESKRIVELSER (O-LUB), MÅLGRUPPE OG PEDAGOGISKE GRUNNSYN	6
2.1 OVERORDNEDE LÆRINGSUTBYTTEBESKRIVELSER (O-LUB) FOR UTDANNINGEN.....	6
2.2 MÅLGRUPPE OG OPPTAKSKRAV	7
2.3 PEDAGOGISK GRUNNSYN	7
3.0 RAMMER OG ORGANISERING	8
3.1 EMNEOVERSIKT.....	8
3.2 PRAKSIS.....	9
3.3 SKOLESTART	9
4.0 ARBEIDSFORMER OG UNDERVISNINGSMETODER	9
4.1 STUDENTAKTIVE ARBEIDSFORMER OG ANSVAR FOR EGEN LÆRING.....	9
4.3 PRAKSIS.....	10
4.4 FAGLIG FORDYPNING OG FORDYPNINGSOPPGAVER.....	11
5.0 VURDERING.....	12
5.1 MAPPEVURDERING.....	12
5.2 EKSAMEN.....	13
5.3 BESKRIVELSE AV KARAKTERSKALAEN	13
5.4 VURDERING AV PRAKSIS	13
6.0 INNHOLD I FAGSKOLEUTDANNINGEN HELSE, ALDRING OG AKTIV OMSORG	14
6.1 EMNENES INNHOLD OG LÆRINGSUTBYTTEBESKRIVELSER.....	14
6.1.1 Emne 1. 00HH12A: Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og oppvekstfagene (18 fp).....	14
6.1.2 Emne 2. 00HH12B: Helsefremmende og sykdomsforebyggende arbeid (9 fp)	17
6.1.3 Emne 3. 00HH12C: Behandling, pleie og omsorg ved sykdom, skader og funksjonsnedsettelse (16 fp).....	19
6.1.4 Emne 4. 00HH12D: Organisering, system og ledelse (7 fp).....	22
6.1.5 Emne 5. 00HH12DE: Fordypning (14 fp).....	24
6.1.6 Praksis. 00HH12P.....	25
6.3 OVERSIKT EMNER OG SEMESTRE	27
6.4 OVERSIKT LITTERATUR.....	28
6.5 OVERSIKT STUDIEKRAV	30
VEDLEGG 1.....	31
VURDERINGSKRITERIER	31

1.0 Fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag

1.1 Lov om fagskoleutdanning

Lov om fagskoleutdanning ble vedtatt i 2003, revidert sist i 2016. Loven gjelder for den som tilbyr fagskoleutdanning (tilbyder), og som har søkt eller søker Nasjonalt organ for kvalitet i utdanning, NOKUT, om godkjenning av fagskoleutdanningen. Med fagskoleutdanning menes korte yrkesrettede utdanninger som bygger på videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse, og som har et omfang tilsvarende minimum et halvt studieår og maksimum to studieår (normert tid). En fagskoleutdanning skal være praktisk og yrkesrettet, mens en høgskoleutdanning er akademisk og forskningsbasert.

Fagskoleutdanningene i helse- og oppvekstfag har som overordnet mål å *utdanne reflekterte yrkesutøvere, med høy yrkesetisk standard som tar initiativ til å planlegge, organisere og iverksette tiltak i samarbeid med tjenesteytere og brukere.*

Utdanningen gir en formalisert kompetanse på fagskolenivå. Nivået tilsvarer Fagskole 1, nivå 5 i nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk, NKR. Et kvalifikasjonsrammeverk er en samlet, systematisk og nivådelt beskrivelse av formelle kvalifikasjoner som kan oppnås innenfor et utdanningssystem. NKR beskriver nivå og oppnådd kompetanse for nivåene i det norske utdanningssystemet, progresjon og sammenheng til arbeidsliv og samfunnsliv. Hovedintensjonen er å sikre et ensartet faglig nivå, og gjøre de enkelte fagskoleutdanningene innen hvert fagområde likeverdige i hele landet. Fagskoleutdanningene skal sikre den enkeltes, samfunnets og arbeidslivets behov for ny kompetanse i tråd med nye oppgaver og utfordringer innen helse – og oppvekstsektoren. Fagskoleutdanningene er et tverrfaglig utdanningstilbud.

1.2 Bakgrunn for fagskoleutdanning i helse, aldring og aktiv omsorg

Helse- og oppvekstsektoren står overfor store utfordringer i årene framover. Demografisk utvikling, med blant annet økende andel eldre i befolkningen, stadig høyere levealder og samfunnsutviklingen forøvrig, gir økt etterspørsel etter alle typer helse- og sosialtjenester, ikke minst innen eldreomsorg. Brukerne stiller også store krav til kvalitet på tjenestene og muligheter for egenutvikling. Det er viktig for velferdssamfunnet at vi greier å rekruttere, utdanne og beholde kompetent personell. Fagskoleutdanning i helse, aldring og aktiv omsorg vil kunne gi ansatte i sektoren spisskompetanse innen helse- og omsorgstjenester for eldre.

Sentrale styringsdokumenter legger føringer for en satsing på kompetanseheving i den kommunale helsetjenesten. *Stortingsmelding nr. 25 (2006) - Mestring, muligheter og mening*, også kalt *Omsorgsplan 2015*, fokuserer på fem strategier for å møte dagens omsorgsutfordringer

- Kapasitetsvekst og kompetanseheving
- Samhandling og medisinsk oppfølging
- Planlegging, forskning og kvalitetsutvikling
- Aktiv omsorg med vekt på kultur og sosiale forhold
- Partnerskap med familie og lokalsamfunn

Omsorgsplanens delplan *Kompetanseløftet 2015* tar utgangspunkt i strategi nr. 1, kapasitetsvekst og kompetanseheving. Denne strategien omhandler både økning av antall ansatte generelt, og er spesielt rettet mot å øke andelen med helsefaglig grunn- og videreutdanning med kompetanse på videregående og høgskole nivå. Dette vil være nødvendig for å kunne håndtere de mange utfordringene som den kommunale pleie- og omsorgstjenesten i større grad vil møte i framtiden.

Noen av de kommunale utfordringer er

- Økning av antallet og endring i brukergruppene/ tjenestemottakerne.
- Endring i oppgavefordelingen mellom nivåene
- Konkurransen om arbeidskraft
- Kvalitativt tjenestetilbud, kunnskaps- og forskningsbasert praksis
- Tilstrekkelig grunn- og spiss kompetanse for å møte behovet.

Stortingsmelding nr. 47 (2009) - Samhandlingsreformen, blir også kalt *Kommunereformen* fordi den foreslår store endringer spesielt i kommunens helsefaglige oppgaver. Denne reformen har fem hovedgrep:

- *Klarere pasientrolle.* Det innebærer at pasienten skal oppleve en større helhet og sammenheng i tjenestetilbudet. Helsetjenesten må derfor ha et sterkere fokus på samarbeid og samhandling.
- *Ny fremtidig kommunerolle.* Det innebærer et nytt og tydelig ansvar for at kommunene i større grad skal satse på forebygging, både primært og sekundært. Kommunen får ansvaret for pasientforløpet i sterkere grad etter BEON prinsippet, dvs. beste effektive omsorgsnivå. Det innebærer å planlegge helhetlig, med fokus på forebygging, tidlig intervensjon, tidlig diagnostikk, behandling og oppfølging.
- *Etablering av økonomiske insentiver.* Blant annet foreslås det at kommunen får medfinansieringsansvar av spesialisthelsetjenesten.
- *Spesialisthelsetjenesten* skal utvikles slik at den i større grad kun skal konsentrere seg om de spesialiserte helsetjenestene.
- *Tilrettelegge for tydeligere prioriteringer.* Det er foreslått at "*Nasjonal helseplan*" skal bli mer operativ og et redskap for tydeligere prioriteringer.

Hovedutfordringene for kommunene i tråd med Samhandlingsreformen blir blant annet:

- Samhandling og bedre koordinerte tjenester
- Nødvendig kompetanse for å ta imot nye og mer kompliserte brukergrupper
- Endret og mer variert tilbud

De faglige føringer i Omsorgsplanen og Samhandlingsreformen er innarbeidet i fagskolen i Vestfold sin studieplan for helse, aldring og aktiv omsorg.

1.3 Bakgrunn for Studieplan for helse, aldring og aktiv omsorg.

Studieplan for fagskoleutdanning i helse, aldring og aktiv omsorg er en videreutvikling av Fagskolen i Vestfold sin godkjente studieplan i eldreomsorg. Den bygger på anbefalt *Nasjonal plan for Fagskoleutdanning i helse, aldring og aktiv omsorg* som ble godkjent av Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning i helse- og sosialfag (NUFHS), nå Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag (NUFHO), 4.februar 2011.

Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag (NUFHO) ble etablert i 2006. Ifølge utvalgets mandat skal NUFHO være ansvarlig for framtidige revisjoner og eventuelle nye planer. Det er utarbeidet *Nasjonal plan for ettårig fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag. Generell del*, som er felles for alle planene. *Nasjonal plan for Fagskoleutdanning i helse, aldring og aktiv omsorg* er en revidert utgave av anbefalt plan for *Videreutdanning i eldreomsorg for helse- og sosialpersonell med videregående opplæring*, utgitt av Sosial- og helsedirektoratet i 2002. Utdanningens mål, innhold, arbeidsmåter, vurderingsformer, organisering/omfang, opptakskrav og kvalifikasjonskrav til lærerpersonalet, styres av Lov om fagskole, *Nasjonal plan for Fagskoleutdanning i helse, aldring og aktiv omsorg* og *Nasjonal plan for ettårig fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag, Generell del*.

Fagskoleutdanningene innen helse- og oppvekstfag går normalt over ett år som heltidsstudium. Studiet består av én generell del og én fagspesifikk del på fire emner, samt praksis. Fagskolen i Vestfold tilbyr fagskoleutdanning i helse, aldring og aktiv omsorg som deltidsstudium over to år (fire semestre). Alle som fullfører og består utdanningen, vil få vitnemål. Fagskoleutdanning i helse, aldring og aktiv omsorg har et klart brukerperspektiv, der ideologi og lovgivning ligger til grunn for utvikling av relasjonskompetanse hos den enkelte student. I studiet utvikles bevissthet om betydningen av tverrfaglig samarbeid innen og mellom forvaltningsnivåene. Det legges stor vekt på å utvikle samhandlingskompetanse. Dette foregår i et samspill av praktiske erfaringer og relevant teori.

Sosial – og helsedirektoratet (nå Helsedirektoratet), har publisert flere anbefalte nasjonale planer for fagskoleutdanning for helse - og sosialpersonell med videregående opplæring. Planene er bygget over samme lest hvor emne 1 (felles innholdsdel) er lik for alle utdanningene. Dette skal bidra til at studentene utvikler nødvendig kunnskap og forståelse og en felles referanseramme for yrkesutøvere i helse – og sosialsektoren.

2.0 Studiets overordnede læringsutbyttebeskrivelser (O-LUB), målgruppe og pedagogiske grunnsyn

2.1 Overordnede læringsutbyttebeskrivelser (O-LUB) for utdanningen

Etter endt utdanning forventes det at studenten har læringsutbytte i form av kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.

Kunnskap	<p>Kandidaten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om aldring, Eldres helse og om helsefremmende og sykdomsforebyggende arbeid for eldre • har kunnskap om hva som kjennetegner den geriatrike pasienten og om hvordan kompleksiteten gir konsekvenser for omsorgsutøvelsen • har kunnskap om faglige verktøy i arbeidet med kartlegging av ressurser, behov, funksjonsnivå og helsesvikt hos eldre • har innsikt i verdier og lovverk for helse- og omsorgssektoren, samt i nasjonale anbefalinger og retningslinjer for arbeid med og kvalitet på helsetjenester til eldre • har kunnskap om organisering av eldreomsorgen og kjennskap til ansvar og oppgaver for aktører og samarbeidspartnere i ulike pasientforløp • kan oppdatere sin kunnskap om Eldres helse og sykdom, helsefremming, forebygging, rehabilitering og utøvelse av omsorg til eldre • forstår at eldre er en ressurs, og at helsefremmende og forebyggende arbeid blant eldre og en velfungerende eldreomsorg bidrar til verdiskapning i samfunnet
Ferdigheter	<p>Kandidaten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om helsefremmende og forebyggende arbeid til å veilede eldre om livsstilsendringer og om mestring når helse og funksjonsevne endres • kan anvende kunnskap om aldring, og om sykdom, skade og funksjonsnedsettelse hos eldre, til å kartlegge og identifisere ressurser og behov, funksjonsnivå og helsesvikt • kan anvende kunnskap om den geriatrike pasienten til å delta i behandling og rehabilitering, og til å planlegge og iverksette tiltak som ivaretar brukerens behov for pleie og omsorg • kan anvende kommunikasjonsformer og teknikker profesjonelt i samarbeidet med brukere, pårørende, frivillige, kollegaer og andre yrkesgrupper • kan kartlegge tilstand, ressurser og behov hos eldre brukere ved hjelp av standardiserte observasjonsskjemaer og kartleggingsverktøy • kan kartlegge situasjoner i møte med eldre brukere, og identifisere faglige og etiske problemstillinger og behov for å iverksette tiltak • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for problemstillinger knyttet til arbeid med eldre

Generell kompetanse	<p>Kandidaten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for yrkesetiske retningslinjer som regulerer yrkesutøvelsen innen helse- og omsorgstjenesten • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved at han/hun ivaretar brukermedvirkning, den eldre brukers integritet, og faglig forsvarlighet • kan utføre helsefremmende, forebyggende, behandlende, rehabiliterende og/eller lindrende omsorg etter den eldre brukers individuelle behov • kan bygge relasjoner med kollegaer, og på tvers av avdelinger og etater i samarbeidet om tjenestetilbudet til eldre brukere • kan utvikle konkrete miljøtiltak for å bedre kvaliteten på tjenester til eldre • kan utvikle arbeidsmetoder og tjenester til eldre, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon på arbeidsplassen
----------------------------	---

2.2 Målgruppe og opptakskrav

For opptak til fagskoleutdanning i helse, aldring og aktiv omsorg kreves fullført videregående opplæring fra utdanningsprogram for helse- og oppvekstfag, aktivtørutdanning eller tilsvarende.

Det kan i særskilte tilfelle gjøres opptak på grunnlag av realkompetansevurdering etter følgende kriterier: Studenten har fem årsverk relevant yrkeserfaring og i tillegg kompetanse tilsvarende Vg3- nivå fra yrkesfaglig utdanningsprogram for helse- og oppvekstfag. Vurdering av realkompetanse gjennomføres av godkjent fagkonsulent for realkompetansevurdering i Vestfold fylkeskommune.

2.3 Pedagogisk grunnsyn

Fagskoleutdanning i helse, aldring og aktiv omsorg bygger på et helhetlig menneskesyn og humanistiske verdier, der grunnverdiene likeverd, respekt, mot, nestekjærlighet, lojalitet og ansvarlighet står sentralt.

Studiet er tilrettelagt etter voksenpedagogiske prinsipper med utgangspunkt i studentaktive læringsformer. Fagskolens læringsyn er konstruktivistisk: Studentene må selv bygge sin kunnskap og kompetanse gjennom å tolke, forstå og knytte ny informasjon til det de kan fra før. Læringsprosessen skjer både individuelt og i samspill med andre, med lærerne som veiledere og tilretteleggere for læring. Opplæringen tar sikte på å forene teori med yrkesrettet og praksisnær tilnærming.

3.0 Rammer og organisering

3.1 Emneoversikt

Fagskoleutdanningen har en samlet normert studietid på ett år, og kan gjennomføres på deltid over to år. Utdanningen har følgende emneinndeling (tallene i parentes viser emnenes varighet ved deltidsstudium over to år):

Emne	Emnekode	Omfang
<i>Emne 1</i> Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og oppvekstfagene	00HH12A	14 fp 9 (18) uker
<i>Emne 2</i> Helsefremmende og sykdomsforebyggende arbeid	00HH12B	9 fp 6 (12) uker
<i>Emne 3</i> Behandling, pleie og omsorg ved sykdom, skader og funksjonsnedsettelse	00HH12C	16 fp 9 (18) uker
<i>Emne 4</i> Organisering, system og ledelse	00HH12D	7 fp 4 (8) uker
<i>Emne 5</i> Fordypningsoppgave	00HH12E	14 fp 9 (18) uker
<i>Praksis</i>	00HH12P	10 uker (tas fra og går til fratrekk fra emne 2, 3, 4 og 5)
Sum (fp er fagskolepoeng)		60 fp

For både heltid og deltidsstudium beregnes en samlet arbeidsmengde for studentene til 1600 timer. Deltidsstudium organiseres med to skoledager pr uke, hvorav en dag er undervisning (7 timer), og en dag er organisert veiledning (7 timer), bortsett fra i praksisperioden (se neste avsnitt).

3.2 Praksis

Praksis er en obligatorisk del av studietiden og skal utgjøre 25 % av samlet studietid, altså 10 uker, som legges i 3. og 4. semester. Praksis kan gjennomføres som praksisutplassering eller utviklingsarbeid på egen arbeidsplass etter gitte retningslinjer og avtale mellom student, leder på praksisplassen/arbeidsplassen og skolen.

3.3 Skolestart

Det er lagt opp til tre undervisningsdager ved oppstart av studiet. Disse dagene vil inneholde

- Informasjon om studiet
- Individuelle startsamtaler
- Informasjon om og opplæring i bruk av individuelle arbeidsplaner
- Informasjon om og opplæring i bruk av refleksjonsnotat
- Utdeling av startperm som inneholder informasjon om studiet, skolen, lærere, studieplan og retningslinjer for praksis
- Kurs for studentene i læringsstrategier og studieteknikk
- IKT-opplæring etter behov
- Temaene følges opp med undervisning og veiledning i de påfølgende ukene.

4.0 Arbeidsformer og undervisningsmetoder

4.1 Studentaktive arbeidsformer og ansvar for egen læring

Fagskoleutdanning i helse, aldring og aktiv omsorg legger vekt på arbeidsformer som fordrer aktiv deltakelse fra studentene. Det forutsettes at arbeidsformene skal relateres til studentens egne erfaringer, problemformuleringer fra praksisfeltet, utfordringer i arbeidslivet og sentral teori. Et overordnet prinsipp i studiet er derfor å aktivisere studentenes egne tanker, kunnskaper og erfaringer knyttet til helsearbeid generelt og til helse, aldring og aktiv omsorg spesielt.

Studiet i helse, aldring og aktiv omsorg krever at studentene deltar med stor grad av egenaktivitet der studentene tar ansvar for egen læring. Arbeidsformene tilrettelegges slik at studenten utvikler evne til samarbeid, økt forståelse og respekt for andres arbeid. Ansvar for egen læring stiller krav til studenten om bevissthet i forhold til læreprosesser og egne læringsbehov. Skolens rolle blir å tilrettelegge for læring, og motivere og støtte/veilede studenten i læreprosessen og å sørge for at studenten får utviklet sin lærings- og handlingskompetanse. Reell læring fremmes ved aktiv problemløsende virksomhet. Læring skjer som en konsekvens av studentenes egen motivasjon og innsats, alene og i samhandling med andre. Utdanningen legger vekt på prosesser hvor studentene får trening i å gi og motta kritiske vurderinger i samarbeidssituasjoner på en konstruktiv måte.

Den teoretiske undervisningen gjennomføres som forelesninger, rollespill, ulike typer gruppearbeid og prosjektarbeid, samarbeidslæring, diskusjoner, veiledning i arbeid med mappekrav, nettstøtte ved bruk av It's learning som læringsplattform, studiebesøk og selvstudier.

4.2 Mappevurdering

Mappevurdering brukes både som en arbeidsform og som vurderingsmetode i studiet. I hvert emne skal studentene gjennomføre mappekrav, både individuelt og i grupper. Med mappekrav menes ulike typer oppgaver, som tar utgangspunkt i virkelighetsnære situasjoner og knytter teori til praksis og omvendt. Arbeid med mappekravene krever stor grad av egenaktivitet av studentene, og oppfølging og veiledning fra skolens lærere.

Faglærerne veileder studentene i forbindelse med hvert mappekrav med avtale om frister for innleveringer og tilbakemeldinger. Mappevurdering og arbeid med mappekrav er en prosess hvor veiledning og tilbakemeldinger åpner for videre utvikling og forbedring av produktet. Tilbakemelding gis skriftlig og muntlig og omfatter både underveisvurdering og endelig vurdering av hvert mappekrav.

Studentene har stor frihet til å velge ulike metoder i sitt arbeid med mappekravene (eks. studiebesøk i relevante fagmiljøer, intervjuer, fotografering, video, rollespill). Dette muliggjør differensiering og tar hensyn til studentenes ulike læringsstrategier. Gjennomførte og godkjente mappekrav danner grunnlag for vurdering og sensur, som står nærmere forklart under avsnittet om vurderingsformer.

En presentasjonsmappe er en utvalgsmappe, og omfatter de arbeidene som velges ut og gjøres til gjenstand for vurdering i henhold til fagskolens vurderingskriterier (vedlegg 1) Arbeidene i presentasjonsmappen velges fra mappekravene som er godkjent i aktuelt emne(r) i samråd med faglærer. Bare arbeider som er godkjent som vurderingsgrunnlag kan inngå i presentasjonsmappen. Denne danner grunnlag for avsluttende mappevurdering. Presentasjonsmappen leveres i 2 eksemplarer til skolen til fastsatt frist, samt elektronisk på It's learning.

4.3 Praksis

Praksis er et eget obligatorisk emne i studiet og er en viktig læringsarena for å oppnå utdanningens læringsutbytter. Praksis gjennomføres i 3. og 4. semester av utdanningen. For å sikre kontinuitet legges praksisperioden i sin helhet til etter bestått eksamen for emne 2, 3 og 4, før fordypningsemnet, emne 5. Praksisperioden strekker seg over ti uker.

Veiledning er en forutsetning for å nå læringsutbyttene for praksis. Formalisert veiledning og selvrefleksjon over tid bidrar til å bevisstgjøre studenten på egen faglig og personlig utvikling

og kompetanse i arbeidet med eldre mennesker. Veileder på praksisplassen må ha tilsvarende eller høyere utdanning. I løpet av praksisperioden vil det være to dager på fagskolen. Her legges det opp til at studentene skal dele erfaringer fra praksis, få veiledning på arbeidskrav og ha refleksjon knyttet til opplevelser i praksis.

Det kan velges mellom to ulike former for praksis:

1. *Praksis gjennomført som praksisutplassering* på arbeidsplasser som tilbyr helsetjenester til eldre mennesker (hjemmetjenester, helsehus, sykehjem, omsorgsbolig, bofellesskap, dagsenter, eldrecenter, etc), er egnet for studenter som ikke har praksis fra arbeid med eldre mennesker og/eller som ikke har sitt daglige arbeid innen fagfeltet. Praksisplassen og gjennomføringen må alltid godkjennes av skolen. Praksis består av fire dager praksis og en studiedag i uken. For at praksisperioden skal kunne vurderes til bestått, må studenten ha vært tilstede minimum 90 % av den planlagte praksistiden. Fravær ut over 10 % må tas igjen etter nærmere avtale. Se egne retningslinjer for praksis som praksisutplassering.

2. *Praksis gjennomført som utviklingsarbeid på egen arbeidsplass* er aktuelt for studenter som har sitt daglige arbeid innen fagfeltet. Studentene må i praksisperioden gjøre et utviklingsarbeid innen helse, aldring og aktiv omsorg på egen arbeidsplass etter bestemte retningslinjer. Praksis blir et felles ansvar for arbeidstaker og arbeidsgiver, og denne formen for praksis krever at studenten får tid til utviklingsarbeid og veiledning. Studentene får synliggjort sin kompetanse innenfor egen organisasjon. Dette kan bidra til kompetanseutvikling på arbeidsplassen samt at den enkelte arbeidstaker får andre oppgaver og økt ansvar. Se egne retningslinjer for praksis gjennomført som utviklingsarbeid på egen arbeidsplass.

4.4 Faglig fordypning og fordypningsoppgave

Studentene skal tilegne seg kunnskap og kompetanse og skrive fordypningsoppgave om et selvvalgt tema/problemformulering innenfor læringsutbyttene for emnene 2 – 5, og relatert til praksis. Gjennom arbeidet med fordypningsoppgaven skal studentene knytte sammen teori og praktisk erfaring og dermed bli bevisst egne ferdigheter, kunnskaper og holdninger i arbeidet med eldre pasienter og deres pårørende. Fordypningsoppgaven, som innleveres skriftlig og etterfølges med muntlig høring utgjør studiets avsluttende eksamen.

Det oppnevnes veileder og gis inntil 4 timers veiledning pr. oppgave. Studentene er selv ansvarlig for å avtale veiledningstidspunkt hvor veiledningsbehovet er avklart på forhånd.

Innen fastsatt tidspunkt må studenten levere forslag til problemformulering og framdriftsplan, som skal godkjennes av veileder. Denne skal inneholde:

- Problemformulering med begrunnelse
- Henvvisning til læringsutbyttene i studieplanen
- Framdriftsplan
- Foreløpig litteraturliste

Den endelige fordypningsoppgaven skal inneholde en forside, innholdsfortegnelse, innledning, faglig del, drøfting, konklusjon og refleksjonsnotat. Besvarelsen skal følge Fagskolens retningslinjer for oppgaveskriving (skrift, linjeavstand, overskrifter, anonymisering, kildehenvisninger osv.). Omfang: 4500 ord $\pm$ 10 %. Besvarelsen leveres i 2 eksemplarer til skolen til fastsatt frist ved slutten av studiet, samt elektronisk på It's learning. I løpet av fordypningsoppgaven vil det være to dager på fagskolen.

5.0 Vurdering

Vurdering og dokumentasjon av vurderingen vil skje i henhold til Lov om fagskoleutdanning § 5, og skal bidra til å sikre det faglige nivået ved utdanningen.

Avsluttende vurdering består av

- Avsluttende mappevurdering etter emne 1
- Avsluttende mappevurdering etter de fagspesifikke emnene (2, 3 og 4)
- Vurdering av praksisutplassering/utviklingsarbeid
- Fordypningsoppgave med individuell muntlig høring

5.1 Mappevurdering

Alle mappekrav skal vurderes av veileder/faglærer med godkjent/ikke godkjent. Se vedlegg 1 for vurderingskriterier. Studentene vil få en tilbakemelding på forbedringsmuligheter på besvarelsene. Mappekravene blir utformet slik at de til sammen gir studenten mulighet for å nå alle læringsutbytter i studieplanen. Alle mappekrav må være godkjent før studenten kan gå opp til eksamen.

Det er presentasjonsmappen som er gjenstand for sensur. I studiet inngår to avsluttende mappevurderinger.

- Ved avslutningen av emne 1 velger studenten i samråd med faglærer ut to mappekrav som legges i presentasjonsmappen på et gitt tidspunkt. Presentasjonsmappen er gjenstand for avsluttende vurdering for emne 1. (se eksamen, neste avsnitt)
- Ved avslutningen av emne 4 velger studenten i samråd med faglærer på et gitt tidspunkt, ut et mappekrav for hver av de fagspesifikke emnene (emne 2, 3 og 4), som legges i presentasjonsmappen, og som er gjenstand for avsluttende vurdering som omfatter disse emnene.

5.2 Eksamen

Eksamen følger bestemmelser gitt i Lov om fagskole og anbefalinger gitt i Nasjonal plan for ettårig fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag, generell del. Vurderingsformene må ha sammenheng med videreutdanningens læringsutbytter, innhold og arbeidsformer. Eksamen gjennomføres som mappevurdering med muntlig høring. I løpet av studiet er det to avsluttende mappevurderinger, en avsluttende mappevurdering i slutten av emne 1, og en etter de fagspesifikke emnene (ved avslutningen av emne 4). Presentasjonsmappene danner grunnlag for avsluttende vurdering med intern og ekstern sensor. Ved avsluttende vurdering benyttes karaktersystemet ECTS (European Credit Transfer System) med karakterskalaen A, B, C, D, E, F, der A er beste karakter. Det kreves karakteren E eller bedre for at eksamen skal være bestått. I vurderingen av fordypningsoppgaven (emne 5) inngår skriftlig innlevering som etterfølges av muntlig høring, og det benyttes samme karaktersystem som ved eksamen.

5.3 Beskrivelse av karakterskalaen

Nivå	Symbol	Generell, ikke fagspesifikk beskrivelse av vurderingskriterier
Over middels grad av måloppnåelse	A	Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Studenten har svært gode kunnskaper, ferdigheter og holdninger.
	B	Meget god prestasjon. Studenten har meget gode kunnskaper, ferdigheter og holdninger.
Middels grad av måloppnåelse	C	Jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Studenten har gode kunnskaper, ferdigheter og holdninger.
	D	En akseptabel prestasjon med noen vesentlige mangler. Studenten har nokså gode kunnskaper, ferdigheter og holdninger.
Under middels grad av måloppnåelse	E	Prestasjonen tilfredsstillende minimumskravene, men heller ikke mer. Studenten har oppfylt minimumskravene som stilles til kunnskaper, ferdigheter og holdninger.
	F	Prestasjon som ikke tilfredsstillende de faglige minimumskravene. Studenten har ikke bestått på grunn av vesentlige mangler når det gjelder kunnskaper, ferdigheter eller holdninger.

5.4 Vurdering av praksis

Vurdering av studenten i praksisutplassering/utviklingsarbeid er en kontinuerlig og obligatorisk del av praksis og skal stimulere studenten til faglig og personlig utvikling. Vurderingen skjer ut fra læringsinnsats, arbeidskrav og læringsutbytter og gis både av praksisveileder og faglærer i tillegg til at studenten vurderer seg selv. Karakterbetegnelsen bestått/ikke bestått benyttes ved sluttvurdering av praksisstudiet. Dersom det oppstår tvil om praksis kan bestås, skal studenten ved midtvurdering eller senest 3 uker før praksisperiodens slutt, få skriftlig melding om at han/hun står i fare for ikke bestått.

6.0 Innhold i fagskoleutdanningen helse, aldring og aktiv omsorg

6.1 Emnenes innhold og læringsutbyttebeskrivelser

6.1.1 Emne 1. 00HH12A: Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og oppvekstfagene (18 fp)

<p>Læringsutbytte</p>	<p>Kunnskap Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om menneskesyn, menneskerettigheter, yrkesetiske prinsipper og retningslinjer, og etisk refleksjon knyttet til arbeid i helse- og omsorgssektoren • har kunnskap om kommunikasjonsteori, -teknikker og -former, samhandling og konflikthåndtering knyttet til arbeid i helse- og omsorgssektoren • forstår kommunikasjonens betydning i samhandling med brukere, pårørende og kolleger • har innsikt i relevante lover og forskrifter innen helse- og omsorgssektoren som regulerer rettigheter, ansvar, plikter og kvaliteten på tjenestetilbud på kommunalt, regionalt og statlig nivå • har kunnskap om levekår og folkehelse i velferdsstatens utvikling, og om helse- og sosialpolitiske føringer • har kunnskap om begreper innen sosiologi og psykologi knyttet til enkeltindividet, familien og sosialt nettverk • har kunnskap om læring, studieteknikk, IKT og arbeidsformer i studiet <p>Ferdigheter Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap yrkesetiske prinsipper og retningslinjer, til etisk refleksjon rundt praktiske og teoretiske problemstillinger i helse- og omsorgssektoren • kan anvende kunnskap om kommunikasjonsteori, -teknikker og -former til å samhandle profesjonelt med brukere, pårørende og kollegaer • kan anvende kunnskap innen sosiologi og psykologi til å motivere brukeren slik at han eller hun tar i bruk egne ressurser og opplever mestring • kan kartlegge aktuelle brukersituasjoner og iverksette relevante tiltak i samarbeid med kolleger og medstudenter • kan anvende aktuelt lovverk og forskrifter for helse- og omsorgssektoren i egen yrkesutøvelse • kan finne fagstoff og anvende kunnskap om læring, IKT, studieteknikk og arbeidsformer til å løse oppgaver i studiet <p>Generell kompetanse</p>
-----------------------	---

	<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for yrkes- og profesjonsetikk og hvordan dette påvirker yrkesutøvelsen • ser betydningen av å reflektere over egen praksis og begrunner sine vurderinger faglig og etisk • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk gjennom refleksjon over egen atferd og kommunikasjon i situasjoner med brukere, pårørende og kollegaer • kan kommunisere og samhandle med brukere for å ivareta deres individuelle behov, i tråd med prinsipper om brukermedvirkning og respekt for enkeltindividets verdi og verdighet • kan bygge relasjoner basert på likeverdighet og respekt, slik at brukere og pårørende opplever trygghet og har tillit til tjenestetilbudet • kan samarbeide og bygge relasjoner til medstudenter og kolleger • har forståelse for betydningen sosiologi, psykologi, etikk og kommunikasjon har i egen yrkesutøvelse
<p>Sentrale temaer</p>	<p>1a. Arbeidsformer og metoder i studiet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Studieteknikk • Prosjekt- og utviklingsarbeid • Teori og erfaringsbasert kunnskapsbygging • Refleksjon og refleksjonsmodeller • Aktiv læring • Informasjonsteknologi • Mappevurdering <p>1 b. Helse- og oppvekstfagene i samfunnet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Helse- og oppvekstfagenes utvikling • Teorier og begreper innen helse- og oppvekstfagene • Verdier og normer i samfunnet og i helse- og oppvekstfagene <p>1c. Etikk</p> <ul style="list-style-type: none"> • Menneskesyn • Livssyn og verdier • Menneskerettighetene • Etikk og moral, verdier og prinsipper, etiske dilemmaer • Etisk refleksjon og refleksjonsmodeller • Samfunnsmessige perspektiv og utfordringer i helse- og sosialsektoren sett i forhold til verdier og normer

	<ul style="list-style-type: none"> • Yrkesetikk • Brukermedvirkning • Makt, tvang og kontroll, samtykkekompetanse - <p>1d. Kommunikasjon og samhandling</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kommunikasjonsteori • Kommunikasjon i et hjelperperspektiv • Konflikt håndtering • Tverrkulturell samhandling og kommunikasjon • Samhandling i grupper og i organisasjoner • Relasjonskompetanse • Veiledning <p>1e. Stats- og kommunalkunnskap, helse og sosialpolitikk</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samfunnets og velferdsstatens utvikling, helse- og sosialpolitiske prioriteringer • Levekår og folkehelse • Hverdagsmestring • Lovverket som regulerer helse- og sosialsektorens virkefelt • Helse- og sosialsektoren på kommunalt, regionalt og statlig nivå • Offentlig og privat ansvar og omsorg • Profesjonalisering i helse- og sosialsektoren • Økonomi og finansiering • Kvalitetssikring, internkontroll og kvalitetsutvikling • Kunnskapsbasert praksis • Omsorgsforskning <p>1f. Sosiologi og psykologi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Familien som sosial og kulturell institusjon • Helse- og sosial ulikhet • Roller, makt og avmakt • Utviklingsteorier • Emosjoner, behov og motivasjon • Kriser og forsvarsmekanismer • Gruppepsykologi og nettverksteori
Litteratur	<ul style="list-style-type: none"> • Befring, A. K. (2015). <i>Helsepolitikk og ledelse: styringssystemet for staten, velferdsstaten og helsetjenesten</i>. Oslo: Cappelen Damm AS. • Eide, H. & Eide, T. (2007). <i>Kommunikasjon i relasjoner: Samhandling, konfliktløsning og etikk</i>. Oslo: Gyldendal Akademisk.

	<ul style="list-style-type: none"> • Eide, T. & Aadland, E. (2014). <i>Etikkhåndboka for kommunenes helse- og omsorgstjenester</i>. Oslo: Kommuneforlaget. • Grasaas, K. K., Sjørusen, M. & Stordalen, J. (2014). <i>Etikk og kommunikasjon</i>. Oslo: Cappelen Damm AS. • Helgesen, L. A. (2016). <i>Sosiologi og psykologi: for fagskoleutdanningene</i>. Oslo: Cappelen Damm AS. • Skau, G. M. (2011): <i>Gode fagfolk vokser: Personlig kompetanse i arbeid med mennesker</i>. Oslo: Cappelen Akademisk. • Helse og sosiallover www.lovdatab.no • Aktuelle nasjonale planer og retningslinjer utgitt av departement og direktorat.
Mappekrav	<ol style="list-style-type: none"> 1. Etikk (gruppeoppgave) 2. Sosiologi og psykologi (individuell oppgave) 3. Kommunikasjon, samhandling og konfliktløsning (gruppeoppgave) 4. Stats- og kommunalkunnskap, helse – og sosialpolitikk (individuell oppgave)
Vurdering	Hvert mappekrav vurderes med utgangspunkt i egne vurderingskriterier for mappekrav (vedlegg 1). Arbeidene vurderes med godkjent/ikke godkjent, og alle mappekrav må være godkjent før avsluttende vurdering i emne 1

6.1.2 Emne 2. 00HH12B: Helsefremmende og sykdomsforebyggende arbeid (9 fp)

Læringsutbytte	<p>Kunnskap</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om aldringsteorier, og om aldring i et fysisk, psykisk, sosialt og kulturelt perspektiv • har kunnskap om eldre menneskers situasjon i dagens samfunn og om hva den eldre selv, helsepersonell og samfunnet kan gjøre for å fremme helse og forebygge sykdom • har kunnskap om funksjonsnedsettelse, funksjonshemning, habilitering og rehabilitering hos eldre • har kunnskap om mestring og mestringsstrategier hos eldre • har kunnskap om kartleggingsverktøy som brukes for å vurdere funksjonsevne og ADL-ferdigheter hos eldre, og risiko for ulykker i eldres bomiljø • har innsikt i nasjonale anbefalinger for ernæring og fysisk aktivitet • kan oppdatere sin kunnskap om hjelpemidler og tilpasning av omgivelser slik at eldre kan oppleve mestring og selvstendighet ved funksjonsnedsettelse og tap av ferdigheter • forstår at eldre er en ressurs, og at helsefremmende og forebyggende arbeid blant eldre bidrar til verdiskapning i samfunnet
----------------	---

	<p>Ferdigheter</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om helsefremmende og forebyggende arbeid til å veilede eldre om livsstilsendringer og om mestring når helse og funksjonsevne endres • kan kartlegge og identifisere den Eldres ressurser og behov for tiltak, knyttet til ernæring, tannhelse, funksjonsnivå og sikkerhet i hjemmet <p>Generell kompetanse</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan samarbeide med den eldre og de pårørende på en måte som ivaretar brukermedvirkning og mestring, og som møter den Eldres behov for meningsfull aktivitet
<p>Sentrale temaer</p>	<p>2a. Helse, aldring og aktiv omsorg</p> <ul style="list-style-type: none"> • Det friske, eldre mennesket • Aldring og aldringsteorier • Livskvalitet • Eldre menneskers opplevelse av funksjonsnedsettelse • Eldre som pårørende • Mestring og mestringsstrategier • Aktivitet • Ensomhet og isolasjon • Søvnforstyrrelser • Bruk og misbruk av legemidler • Overgrep og vold mot eldre • Sorg og sorgreaksjoner • Krise og tapsreaksjoner <p>2b. Helsefremmende og sykdomsforebyggende arbeid</p> <ul style="list-style-type: none"> • Helsefremmende og sykdomsforebyggende arbeid • Empowerment • Aktiv omsorg • Ernæring • Tannhelse • Fysisk aktivitet og trening • Intellektuell og mental aktivitet • Åndelig og eksistensielle behov • Sosialt nettverk og nettverksarbeid • Bolig og boformer • Kultur og kreativ omsorg • Forebyggende arbeid mot brann, fall og bruddskader

	<ul style="list-style-type: none"> • Helse i plan og universell utforming • Velferdsteknologi <p>2c. Rehabilitering</p> <ul style="list-style-type: none"> • Funksjonsnedsettelse, fysisk, psykisk og sosialt • Rehabilitering og habilitering • Universell utforming og tilpassing • Motivasjonsteori • Undervisning, veiledning og rådgivning, individuelt og i grupper • Trening for å gjenvinne ferdigheter • Tekniske hjelpemidler • Nye arbeidsmønstre, alternative framgangsmåter og arbeidsteknikker • Tilrettelegging av omgivelsene i hjem, nærmiljø. • Likemannsarbeid og selvhjelpsgrupper • Bruker- og interesseorganisasjoner
Litteratur	<ul style="list-style-type: none"> • Helsedirektoratet. (2012). <i>Kosthåndboka: Veileder i ernæringsarbeid i helse- og omsorgstjenesten</i>. Oslo: Helsedirektoratet. • Ivarsson, B. H. & Ortiz, L. (2016). <i>MI: Motiverende samtaler: En praktisk håndbok for eldreomsorgen</i>. Oslo: Gyldendal. • Kirkevold, M., Brodtkorp, K. & Ranhoff, A. H. (Red.). (2014). <i>Geriatrisk sykepleie: God omsorg til den gamle pasienten</i>. Oslo: Gyldendal Akademisk. • Tuntland, H. & Ness, N. E. (2014). <i>Hverdagsrehabilitering</i>. Oslo: Gyldendal. • Helse- og sosiallover www.lovdata.no • Nasjonale planer og retningslinjer fra departement og direktorat
Mappekrav	<ol style="list-style-type: none"> 1. Helsefremmende arbeid (gruppeoppgave) 2. Rehabilitering (individuell oppgave)
Vurdering	Hvert mappekrav vurderes med utgangspunkt i vurderingskriterier for mappekrav (vedlegg 1). Arbeidene vurderes med godkjent/ikke godkjent, og alle mappekrav må være godkjent før avsluttende vurdering som omfatter de fagspesifikke emnene.

6.1.3 Emne 3. 00HH12C: Behandling, pleie og omsorg ved sykdom, skader og funksjonsnedsettelse (16 fp)

Læringsutbytte	<p>Kunnskap</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om den geriatriske pasienten, polyfarmasi og om hvordan sykdom og funksjonssvikt kan opptre annerledes og mer komplekst hos eldre enn hos yngre mennesker • har kunnskap om aldersrelaterte sykdommer: diagnostikk, behandling, sykepleie, rehabilitering og lindrende omsorg
----------------	---

- har kunnskap om demens, psykiske lidelser hos eldre og personsentrert omsorg
- har innsikt i nasjonale planer, retningslinjer og anbefalinger knyttet til aldersrelaterte sykdommer og skader
- har kunnskap om faglige verktøy for kartlegging av sykdom, skade og funksjonsnedsettelse hos eldre
- kan oppdatere sin kunnskap om behandling, sykepleie, rehabilitering og lindrende omsorg ved sykdom, skader og funksjonsnedsettelser hos eldre

Ferdigheter

Studenten

- kan anvende kunnskap om den geriatrike pasienten, og om sykdom, skader og funksjonsnedsettelser hos eldre, i behandling og rehabilitering, og til å planlegge og iverksette tiltak som ivaretar den Eldres behov for aktivitet, pleie og omsorg
- kan kartlegge og rapportere tilstand og funksjonsnivå hos eldre ved hjelp av standardiserte observasjonsskjemaer og kartleggingsverktøy
- kan kartlegge utfordrende atferd, og identifisere faglige og etiske problemstillinger og behov for tilrettelegging og tillitsskapende tiltak
- kan kartlegge situasjoner hos pasienter i livets slutfase, og identifisere faglige og etiske problemstillinger og behov for å iverksette tiltak
- kan anvende kommunikasjonsformer og –teknikker for å oppnå tillit, brukermedvirkning og å unngå krenkelser og overgrep

Generell kompetanse

Studenten

- kan utføre sitt arbeid i tråd med yrkesetiske retningslinjer og pasient- og brukerrettighetsloven, og kan ivareta brukerens integritet og faglig forsvarlighet i yrkesutøvelsen
- kan utføre behandling, rehabilitering og lindrende omsorg til eldre pasienter med kroniske og progredierende sykdommer
- kan utføre behandling, rehabilitering og lindrende omsorg til eldre pasienter med akutte sykdommer og skader
- kan utføre behandling, rehabilitering og omsorg til eldre personer med sansesvikt og/eller andre funksjonsnedsettelser
- kan utføre miljøbehandlingstiltak som ivaretar personsentrert omsorg for personer med demens og/eller psykiske lidelser

Sentrale
temaer

3a. Den geriatriske pasienten

- Sammenheng mellom aldersforandringer, sykdom og funksjon
- Skrøpelige eldre
- Multisykdom og sammensatte behov
- Geriatrisk utredning

3b. Somatiske sykdommer, skader og funksjonsnedsettelse hos eldre

- Sansesvikt
- Observasjoner og sykepleie til akutt syke gamle
- Akutte sykdommer, funksjonssvikt og skader, diagnostikk, behandlingsprinsipper
- Sykepleie til akutt syke, eldre pasienter
- Progredierende og kroniske sykdommer, diagnostikk og behandlingsprinsipper
- Sykepleie til eldre pasienter med progredierende og kroniske sykdommer
- Medikamenter og medikamenthåndtering; observasjoner og bivirkninger.
- Sykdom og konsekvenser for personlig hygiene, munnehelse, ernæring, bevegelse og aktivitet, eliminasjon, respirasjon og sirkulasjon
- Smerter og smertelindring
- Omsorg ved livets slutt

3c. Forvirringstilstand (delirium)

- Delirium - diagnostikk og årsaker
- Forebygging, tiltak og begrenning av delirium

3d. Demens

- Biologiske, psykologiske og miljømessig aspekter ved demens, utredning og diagnostikk
- Personsentrert omsorg
- Kommunikasjon og samhandling
- Miljøbehandling- fysiske rammer og tilrettelegging, psykososialt miljø, metoder og aktiviteter
- Forståelse av utfordrende atferd
- Bruk av tvang, etiske og juridiske retningslinjer, utfordringer og dilemmaer
- Samarbeid med pårørende

3e. Psykiske lidelser hos eldre

- Psykiske lidelser, utredning og diagnostikk
- Medikamentell og ikke-medikamentell behandling
- Kommunikasjon og samhandling
- Miljøbehandling- psykososialt miljø, metoder og aktiviteter
- Bruk av tvang, etiske og juridiske retningslinjer, utfordringer og dilemmaer
- Selvmord
- Rusmisbruk

Litteratur	<ul style="list-style-type: none"> • Berentsen, V. D. (2016). <i>Demensboka: lærebok for pleie- og omsorgspersonell</i>. Tønsberg: Forlaget Aldring og helse. (Ny utgave høsten 2016). • Kirkevold, M., Brodtkorp, K. & Ranhoff, A. H. (Red.). (2014). <i>Geriatrisk sykepleie: God omsorg til den gamle pasienten</i>. Oslo: Gyldendal Akademisk. • Helse- og sosiallover www.lovdata.no • Nasjonale planer og retningslinjer fra departement og direktorat
Mappekrav	<ol style="list-style-type: none"> 1. Somatiske sykdommer, skader og funksjonsnedsettelse (individuell oppgave) 2. Demens og personsentrert omsorg (gruppeoppgave) 3. Psykiske lidelser hos eldre (individuell oppgave)
Vurdering	Hvert mappekrav vurderes med utgangspunkt i egne kriterier (vedlegg 1). Arbeidene vurderes med godkjent/ikke godkjent, og alle mappekrav må være godkjent før avsluttende vurdering som omfatter de fagspesifikke emnene.

6.1.4 Emne 4. 00HH12D: Organisering, system og ledelse (7 fp)

Lærings- utbytte	<p>Kunnskap</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har innsikt i pasientforløp og kunnskap om aktørenes roller og ansvar • har kunnskap om tverrfaglig og flerfaglig samarbeid, om saksbehandling og om koordinering av helsetjenester • har kunnskap om ledelse, medarbeiderskap og organisasjonskultur i virksomheter i helse- og omsorgssektoren • har kunnskap om familieomsorg og frivillig arbeid • har kunnskap om veiledning og pedagogiske prinsipper • har innsikt i kunnskapsbasert praksis og kjennskap til omsorgsforskning • har kunnskap om utviklingsarbeid og innovasjon i helse- og omsorgssektoren • forstår at en velfungerende helsetjeneste bidrar til verdiskaping i samfunnet <p>Ferdigheter</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om veiledning og pedagogiske prinsipper til å informere og veilede brukere og pårørende • kan anvende kunnskap om medarbeiderskap og organisasjonskultur for å bidra til et godt arbeidsmiljø • kan anvende metoder eller verktøy for etisk refleksjon i samarbeid med kollegaer • kan kartlegge observasjoner, bruke IKT i dokumentasjon og rapportering i helse- og omsorgssektoren
---------------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> • kan anvende velferdsteknologi i utviklingsarbeid • kan anvende relasjonskompetanse i samarbeid med familie og nettverk <p>Generell kompetanse</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan bygge relasjoner med kollegaer, og på tvers av avdelinger og etater i samarbeid om tjenestetilbud i helse- og omsorgssektoren • kan bidra til å utvikle arbeidsmetoder og tjenestetilbud på arbeidsplassen, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon
<p>Sentrale temaer</p>	<p>4a. Aktører i pasientforløpet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Familieomsorg • Kommunale helse- og omsorgstjenester • Specialisthelsetjenester • Andre aktuelle tjenester • Frivillige arbeid <p>4b. Organisering av eldreomsorgen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Organisering og ledelse • Samhandling og koordinering av tjenestetilbudene • BEON- prinsippet • Samarbeid med familie og frivillige aktører • Tverrfaglig og flerfaglig samarbeid <p>4c. Yrkesutøvelse og arbeidsverktøy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yrkesrolle og identitet • Kunnskapsbasert praksis • Arbeidskultur, kreativitet og endringskompetanse • Utviklingsarbeid • Kultur mangfold og yrkesutøvelse • Individuell plan • eHelse • Dokumentasjon og IKT • Velferdsteknologi • Saksbehandling <p>4d. Kommunikasjon og veiledning</p> <ul style="list-style-type: none"> • Relasjonskompetanse • Kommunikasjons- og veiledningskompetanse • Grunnleggende pedagogiske prinsipper

Litteratur	<ul style="list-style-type: none"> • Befring, A. K. (2015). <i>Helsepolitikk og ledelse: styringssystemet for staten, velferdsstaten og helsetjenesten</i>. Oslo: Cappelen Damm AS. • Eide, H. & Eide, T. (2007). <i>Kommunikasjon i relasjoner: Samhandling, konfliktløsning og etikk</i>. Oslo: Gyldendal Akademisk. • Skau, G. M. (2011): <i>Gode fagfolk vokser: Personlig kompetanse i arbeid med mennesker</i>. Oslo: Cappelen Akademisk. • Helse- og sosiallover www.lovdata.no • Nasjonale planer og retningslinjer fra departement og direktorat
Mappekrav	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pasientforløp – samarbeid og organisering 2. Veiledning og ledelse
Vurdering	Hvert mappekrav vurderes med utgangspunkt i egne kriterier (vedlegg 2). Arbeidene vurderes med godkjent/ikke godkjent, og alle mappekrav må være godkjent før avsluttende vurdering som omfatter de fagspesifikke emnene.

6.1.5 Emne 5. 00HH12DE: Fordypning (14 fp)

Læringsutbytte	<p>Kunnskap</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har innsikt i kunnskapsbasert praksis • har kunnskap om utviklingsarbeid og kan oppdatere sin kunnskap om nasjonale planer, utviklingsprosjekter og innovasjon i helse- og omsorgssektoren • kan oppdatere sin kunnskap om faglige og etiske problemstillinger knyttet til arbeid med eldre <p>Ferdigheter</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for en valgt problemstilling knyttet til arbeid med eldre • kan anvende kunnskap til å belyse, vurdere og reflektere over en valgt problemstilling knyttet til arbeid med eldre • kan, innenfor eget ansvars- og arbeidsområde, planlegge, iverksette og evaluere tiltak og aktiviteter for eldre <p>Generell kompetanse</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for yrkesetiske retningslinjer som regulerer yrkesutøvelsen innen helse- og omsorgstjenesten • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved at brukermedvirkning, den eldre brukerens integritet, og faglig forsvarlighet
----------------	---

	<p>ivaretas</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon på arbeidsplassen, bidra til å bedre kvaliteten på arbeidsplassens tjenestetilbud
Vurdering	Studentene skriver en fordypningsoppgave med påfølgende muntlig høring som utgjør avsluttende eksamen for studiet.
Litteratur	Litteratur fra tidligere emner, samt selvvalgt litteratur.

6.1.6 Praksis. 00HH12P

Lærings- utbytte	<p>E-LUB for praksis er utledet fra overordnede LUB. Studenten må, i samarbeid med faglærer og praksisveileder, tilpasse disse læringsutbyttebeskrivelsene til praksisstedets egenart og eget læringsbehov.</p> <p>Kunnskaper</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om hva som kjennetegner den geriatriske pasienten og om hvordan kompleksiteten gir konsekvenser for omsorgsutøvelsen • har kunnskap om faglige verktøy i arbeidet med kartlegging av ressurser, behov, funksjonsnivå og helsesvikt hos eldre • har kunnskap om organisering av eldreomsorgen og kjennskap til ansvar og oppgaver for aktører og samarbeidsparter i ulike pasientforløp • har innsikt i kunnskapsbasert praksis, og har kunnskap om utviklingsarbeid og kan oppdatere sin kunnskap om utviklingsprosjekter i helse- og omsorgssektoren <p>Ferdigheter</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om helsefremmende og forebyggende arbeid til å veilede eldre om livstilsendringer og om mestring når helse og funksjonsevne endres • kan anvende kunnskap om den geriatriske pasienten til å delta i behandling og rehabilitering, og til å planlegge og iverksette tiltak som ivaretar brukers behov for pleie og omsorg • kan anvende kommunikasjonsformer og teknikker profesjonelt i samarbeidet med brukere, pårørende, frivillige, kollegaer og andre yrkesgrupper • kan kartlegge tilstand, ressurser og behov hos eldre brukere ved hjelp av standardiserte observasjonsskjemaer og kartleggingsverktøy • kan kartlegge situasjoner i praksis og identifisere faglige og etiske problemstillinger og behov for å iverksette tiltak • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for problemstillinger i
---------------------	--

	<p>praksis</p> <p>Generell kompetanse</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved at han/hun ivaretar brukermedvirkning, den eldre brukerens integritet, og faglig forsvarlighet i praksis • kan utføre helsefremmende, forebyggende, behandlende, rehabiliterende og/eller lindrende omsorg etter den eldre brukerens individuelle behov • kan bygge relasjoner med kollegaer, og på tvers av avdelinger og etater i samarbeidet om tjenestetilbudet til eldre brukere • kan utvikle konkrete miljøtiltak for å bedre kvaliteten på tjenestetilbudet på arbeidsplassen • kan utvikle arbeidsmetoder og tjenester til eldre, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon på arbeidsplassen
Arbeidskrav	<p>Praksisutplassering:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Turnusplan • Arbeidskrav 1 Studentmappe • Arbeidskrav 2 Livshistorieintervju • Arbeidskrav 3 God ernæringspraksis • Arbeidskrav 4 Praksisrapport <p>Utviklingsarbeid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arbeidsplan • Arbeidskrav 1 Studentmappe • Arbeidskrav 2 Prosjekt- og framdriftsplan • Arbeidskrav 3 Presentasjon av utviklingsarbeid • Arbeidskrav 4 Prosjektrapport
Vurdering-sform	<p>Studenten blir vurdert til bestått/ikke bestått praksis. Se egne retningslinjer for praksisutplassering og utviklingsarbeid.</p>

6.3 Oversikt emner og semestre

EMNER	TEMA	TIDSPUNKT
Emne 1 Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og oppvekstfagene	1a. Arbeidsformer og metoder i studiet 1b. Helse- og oppvekstfagene i samfunnet 1c. Etikk 1d. Kommunikasjon og samhandling 1e. Stats- og kommunalkunnskap, helse og sosialpolitikk 1f. Sosiologi og psykologi	1. semester 2 d/uke: 7 timer undervisning, 7 timer organisert veiledning
Emne 2 Helsefremmende og sykdomsforebyggende arbeid	2a. Helse, aldring og aktiv omsorg 2b. Helsefremmende og sykdomsforebyggende arbeid 2c. Rehabilitering	2.semester 2 d/uke: 7 timer undervisning, 7 timer organisert veiledning
Emne 3 Behandling, pleie og omsorg ved sykdom, skader og funksjonsnedsettelse	3a. Den geriatrike pasienten 3b. Somatiske sykdommer, skader og funksjonsnedsettelse hos eldre 3c. Forvirringstilstand (delirium) 3d. Demens 3e. Psykiske lidelser hos eldre	2. og 3.semester 2 d/uke: 7 timer undervisning, 7 timer organisert veiledning
Emne 4 Organisering, system og ledelse	4a. Aktører i pasientforløpet 4b. Organisering av eldreomsorgen 4c. Yrkesutøvelse og arbeidsverktøy 4d. Kommunikasjon og veiledning	3. semester 2 d/uke: 7 timer undervisning, 7 timer organisert veiledning
Praksisutplassering/ utviklingsarbeid på egen arbeidsplass	Knyttet til læringsutbytter fra praksis og de fagspesifikke emnene, og egne mål for praksis	4. semester, 10 uker. Praksisutplassering 4d/uke + studiedag 1d/uke eller utviklingsarbeid på egen arbeidsplass
Emne 5 Fordypningsemne	Fordypningsoppgave	4. semester - 11 uker, - 3 uker til avsluttende eksamensarbeid inkludert muntlig høring.

6.4 Oversikt litteratur

Emne 1: Obligatorisk litteratur (Brukes også i senere emner)

Forfatter	Tittel	Forlag og utg.år
Befring, A. K.	<i>Helsepolitikk og ledelse: styringssystemet for staten, velferdsstaten og helsetjenesten.</i>	Cappelen Damm AS, 2015
Eide, H. & Eide, T.	<i>Kommunikasjon i relasjoner - Samhandling, konfliktløsning, etikk</i>	Gyldendal Akademisk, 2007
Eide, T. & Aadland, E.	<i>Etikkhåndboka for kommunenes helse- og omsorgstjenester</i>	Kommuneforlaget, 2014
Grasaas, K. K., Sjursen, M. & Stordalen, J.	<i>Etikk og kommunikasjon</i>	Cappelen Damm AS, 2014
Helgesen, L. A.	<i>Sosiologi og psykologi: for fagskoleutdanningene</i>	Cappelen Damm AS, 2016
Skau, G. M.	Gode fagfolk vokser ISBN 978-82-02-35014-7	Cappelen Akademisk, 2011
Relevante lover med forskrifter, Bestilles felles etter skolestart: <ul style="list-style-type: none"> • Spesialisthelsetjenesteloven/Helseforetaksloven • Folkehelseloven • Helse- og omsorgstjenesteloven • Helsepersonelloven/ Pasient- og brukerrettighetsloven 		MEDLEX Norsk Helseinformasjon, 2012

Tillegglitteratur

Det er ikke obligatorisk å kjøpe tillegglitteratur. Oversikten er ment som tips til fagstoff som dere kan ha nytte av i arbeid med oppgaver og mappekrav.

Forfatter	Tittel	Forlag og utg.år
Lingås, L.G.	<i>Etikk og verdivalg i helse- og oppvekstfag.</i>	Gyldendal, 2008
Orvik, A.	<i>Organisatorisk kompetanse: Innføring i profesjonskunnskap og klinisk ledelse.</i>	Cappelen Damm AS, 2015
Nortvedt, M. W., Jamtvedt, G., Graverholt, B., Nordheim, L.V & Reinart, L. M.	<i>Jobb kunnskapsbasert!/: En arbeidsbok.</i>	Akribe, 2012

Emne 2, 3, 4: Obligatorisk litteratur

Forfatter	Tittel	Forlag og utg.år
Berentsen, V. D.	<i>Demensboka – lærebok for pleie- og omsorgspersonell</i>	Forlaget Aldring og helse, 2016
Helsedirektoratet	<i>Kosthåndboka: Veileder i ernæringsarbeid i helse- og omsorgstjenesten.</i>	Helsedirektoratet, 2012
Ivarsson, B. H. & Ortiz, L.	<i>MI: Motiverende samtaler: En praktisk håndbok for eldreomsorgen.</i>	Gyldendal, 2016
Kirkevold, M., Brodtkorp, K. & Ranhoff, A. H. (Red.).	<i>Geriatrisk sykepleie: God omsorg til den gamle pasienten.</i> ISBN: 9788205464490	Gyldendal, 2014
Skau, G. M.	<i>Gode fagfolk vokser: Personlig kompetanse i arbeid med mennesker.</i>	Cappelen Damm AS, 2011
Tuntland, H. og Ness, N.E.	<i>Hverdagsrehabilitering</i> ISBN/EAN: 9788205458864	Gyldendal norsk forlag, 2014

Tillegglitteratur

Det er ikke obligatorisk å kjøpe tillegglitteratur. Oversikten er ment som tips til fagstoff som dere kan ha nytte av i arbeid med oppgaver og mappekrav.

Forfatter	Tittel	Forlag og utg.år
Brooker, D.	<i>Personsentrert demensomsorg: veien til bedre tjenester.</i>	Forlaget Aldring og helse, 2013
Engedal, K.	<i>Lærebok, alderspsykiatri i praksis</i>	Forlaget Aldring og helse, 2008
Haugan, G. & Rannestad, T. (Red.).	<i>Helsefremming i kommunehelsetjenesten.</i>	Cappelen Damm AS, 2014
Lingås, L. G.	Organisering og yrkesutøvelse ISBN: 9788204096692	Damm, 2006
Rokstad, A. M. M.	<i>Se hvem jeg er!: personsentrert omsorg ved demens</i>	Universitetsforlaget, 2014
Tuntland, H. (red)	Aldring og livsvilkår ISBN: 9788204096715	Damm og søn, 2005
Tuntland, H. (red)	Forebygging, rehabilitering og omsorg ISBN: 9788204096708	Damm og søn, 2005
Tuntland, H. (red)	Sykdommer hos eldre ISBN: 9788204110855	Damm og søn, 2005
Vabo, G	<i>Dokumentasjon i sykepleie</i>	Cappelen Damm AS, 2014

Wyller, T.B	<i>Geriatrici: En medisinsk lærebok</i> ISBN/EAN: 9788205412224	Gyldendal norsk forlag, 2015
-------------	--	---------------------------------

6.5 Oversikt studiekrav

Emne	Mappekrav/ studiekrav	Maks ant. ord/ Ind./Gruppe	Vurdering
Emne 1	Etikk	2000/gruppe	Godkjent/ikke godkjent
	Psykologi og sosiologi	2000/individuell	Godkjent/ikke godkjent
	Kommunikasjon og samhandling	2000/gruppe	Godkjent/ikke godkjent
	Stats- og kommunalkunnskap	2000 /individuell	Godkjent/ikke godkjent
	Presentasjonsmappe – 2 utvalgte mappekrav, påfølgende muntlig høring		Gradert karakter, ekstern sensor
Emne 2	Helsefremmende arbeid	2000 /individuell	Godkjent/ikke godkjent
	Rehabilitering	2000 /gruppe	Godkjent/ikke godkjent
Emne 3	Somatiske sykdommer, skader og funksjonsnedsettelse	2000/individuell	Godkjent/ikke godkjent
	Demens og personsentrert omsorg	2000 /gruppe	Godkjent/ikke godkjent
	Psykiske lidelser hos eldre	2000 /individuell	Godkjent/ikke godkjent
Emne 4	Pasientforløp – samarbeid og organisering	2000 /individuell/gruppe	Godkjent/ikke godkjent
	Veiledning og ledelse	2000 /individuell/gruppe	Godkjent/ikke godkjent
Emne 2, 3 og 4	Presentasjonsmappe, 1 utvalgt og godkjent mappekrav fra hver av emnene 2, 3 og 4, påfølgende muntlig høring		Gradert karakter, ekstern sensor
Praksis (Praksisutplassering/ Utviklingsarbeid)	Turnusplan/arbeidsplan 3 Arbeidskrav	Individuelt	Bestått/ikke bestått
Emne 5	Fordypningsoppgave med muntlig høring	4500 ord/individuell	Gradert karakter, ekstern sensor

Vedlegg 1

Vurderingskriterier

Vurdering av mappekrav og presentasjonsmapper

Mappe	Kriterier for innhold i mappa	Kriterier for vurdering
Mappekrav	<ul style="list-style-type: none"> • Forside • Innholdsfortegnelse • Innledning • Svar på alle oppgaver i mappekravet • Litteraturliste og referanser i teksten • Refleksjonsnotat • Logg ved gruppearbeid • Omfang: 2000 ord ± 10 % (utenom forside, innholdsfortegnelse og litteraturliste) • Følge Fagskolens retningslinjer for oppgaveskriving (skrift, linjeavstand, overskrifter, anonymisering) 	<ul style="list-style-type: none"> • Faglig kompetanse i forhold til aktuelle læringsutbyttebeskrivelser i studieplanen • Viser helsearbeiderens funksjon • Etske hensyn ivaretatt • Prosess og valg og presentasjon av arbeidsmetoder • Selvstendighet • Oversiktlig og ryddighet, saklig framstilling • Oppgavelikhet (Ikke påfallende likhet med andre besvarelser eller publisert materiale) • Vurderes med <i>godkjent / ikke godkjent</i>
Presentasjonsmappe	<ul style="list-style-type: none"> • Forside • Innholdsfortegnelse • Et gitt utvalg godkjente og bearbejdede mappekrav, som velges ut i samråd med faglærer • Refleksjonsnotat • Følge Fagskolens retningslinjer for oppgaveskriving (skrift, linjeavstand, overskrifter anonymisering) 	<ul style="list-style-type: none"> • Danner grunnlag for avsluttende vurderinger etter emne 1 og 4, og vurderes med gradert karakter etter muntlig høring • At alle obligatoriske mappekrav i emnet er godkjent • For øvrig samme vurderingskriterier som for mappekrav

Vurdering av fordypningsoppgaven

- Oppgaven er praksisrelatert og viser helsearbeiderens funksjon
- Studenten holder seg til det valgte tema og svarer på problemformuleringen
- Oppgaven viser valg og presentasjon av arbeidsmetoder
- Studenten viser faglig kompetanse i forhold til aktuelle læringsutbytter i studieplanen
- Studenten viser selvstendighet, evne til kritisk refleksjon samt saklig drøfting
- Hensiktsmessig kildebruk og saklig drøfting av denne
- Studenten viser til aktuell forskning innenfor temaet
- Oppgaven er i samsvar med formelle krav til besvarelsen
- Oppgaven oppfyller krav om etisk – juridisk beskyttelse av bruker/praksisfelt oppfylles der dette er aktuelt (anonymisering)
- Oppgaven viser oversiktighet og ryddighet, saklig framstilling

I vurderingen av fordypningsoppgaven (emne 5) inngår skriftlig innlevering som etterfølges av muntlig høring, og det benyttes karaktersystemet ECTS (European Credit Transfer System) med karakterskalaen A, B, C, D, E, F, der A er beste karakter. Det kreves karakteren E eller bedre for at eksamen skal være bestått.